

ԱՎԱԳ ՇԱԲԱԹԸ ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՌԻՄ

*«Ես իսկ եմ յարութիւն եւ կեանք, որ
հաւատայ յիս, թէպէտ եւ մեռանի, կեցցէ.
Եւ ամենայն որ կենդանի է և հաւատայ
յիս՝ մի՛ մեռցի ի յաւիտեան»:*
(ՀՈՎՀ. ԺԱ. 25 - 26)

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

Օրհնութուն Դավթի Որոտն,

Օրհնայ է նա, որ գալիս է

Տիրոջ անվամբ:

Օրհնութուն Բարձրալիցն»:

(ՄԱՏԹ. 21:9)

Իր Փրկչին՝ խոստացված Մեսիային, ընդառաջ գնացող բազմության շրթներից հնչող երկնաբույր այս օրհներգը մարտի 31 -ի կիրակի օրը մեկ անգամ ևս հաղթականորեն հնչեց մեր Եկեղեցու կամարների ներքո և արձագանքեց հավատավոր հայորդիների հոգիներում: Այո, Մաղկազարդ էր Մայրավաճառը, Մաղկազարդի Սուրբ և անմահ Պատարագ էր մատուցվում նաև հայոց բոլոր եկեղեցիներում:

Ինչպես Երուսաղեմում էր՝ դարեր առաջ թափորը համրաքայլ և ինքնամատահ ընթացքով Տիրոջն առաջնորդում դեպի Սողոմոնյան տաճարը, որ Երուսաղեմի փառքն էր ու Հին Ուխտի ժողովրդի հավատքի միջնաբերդը, այնպես էլ այսօր, դարձյալ թափոր կազմած հավատացյալ ժողովուրդը դեպի նորօրյա Երուսաղեմյան տաճարն էր առաջնորդում իր սիրելի հովվապետին՝ Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա Հայրապետին:

Գիշերային և առավոտյան ժամերգություններից հետո, ժամը 10.30-ին, Մայր տաճարում սկսվեց մեր Տիրոջ՝ Հիսուս Բրիստոսի մուտքը Երուսաղեմ խորհրդամշող տոնին նվիրված Սուրբ և անմահ Պատարագը: Օրվա պատարագիչն ու քարոզխոսն էր Մայր Աթոռիս դիվանապետ Գերաշնորհ Տ. Ներսես արքեպիսկոպոս Պոզապալյանը:

Երեկոյան ժամը 16.30-ին կատարվեց Դոնբացեքի գեղեցիկ ու անկրկնելի կարգը: Արարողության խորհուրդն ու իմաստը բացահայտող «Բաց մեզ Տեր»-ին հետևող փոխասացությունը, որ տեղի էր ունենում փակ խորանի վարագույրի ետևում, ներկա հավատացյալին մեկ անգամ ևս հիշեցրեց կատարածի օրը տեղի ունենալիք դատաստանը: Պատկերավոր կերպով ներկայացվեց նաև վերջին դատաստանը, որի մասին այնքան հաճախ խոսում էր Հիսուս:

Ասեմք, որ Դոմբացեցի արարողությունը ավետարանական ոչ մի դեպքի և ոչ մի տոմի հետ չի առնչվում, այլ պարզապես վերջին դատաստանի տեսանկյնի պատկերն է տալիս հավատացյալներին: Դոմբացեցի արարողությունը խոսանկության, հարց ու պատասխանի ձև ունի:

ԱՎԱԳ ՑԱԲԱԹ

Ըստ Հայաստանյայց Եկեղեցու տոմացույցի, Ավագ շաբաթ է կոչվում Ծաղկազարդին հաջորդող շաբաթը, որն ավարտվում է մեր Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի հրաշափառ հարությանը կամ Զատիկով: Ավագ է կոչվում նաև այդ շաբաթվա յուրաքանչյուր օրը: Երկուշաբթի օրվանից սկսյալ Հայոց Եկեղեցիներում, հըմթացս առավոտյան և երեկոյան արարողություններին, ըմթերցվում են Հիսուսի կյանքի վերջին շրջանին վերաբերող ավետարանական հատվածներ:

Ղառն իրականություններով լի էր Քրիստոսի երկրավոր կյանքի վերջին համգրվամը: Երուսաղեմ հաղթական մուտքից մի քանի օր անց մույմ ամբողջը, որ կիրակի օրն իրեն ձիթենու ճյուղերով և արմավենու ոստերով էր դիմավորել՝ քացականչելով, թե «Օրհմյալ է Տիրոջ ամվամբ եկողը», այժմ արդեն խելահեղորեն քղավում էր. «*Ի խաչ համ գոհա...*»:

Ավագ շաբաթվա առաջին երեք օրերում հատկանշական արարողություններ չկան: Սակայն սովորություն է դարձել դրանք կոչել այդ օրերին ըմթերցվող Ավետարաններում հիշատակվող դեպքերի ամուսններով: Ավագ երկուշաբթին հիշատակն է չորացած թզենու, Ավագ երեքշաբթին՝ տասը կույսերի, Ավագ չորեքշաբթին՝ անբարո կնոջ ձեռքով Քրիստոսի օծման:

ԱՎԱԳ ՀԻՆԳՑԱԲԹԻ

Ավագ շաբաթվա օրերից յուրահատուկ կերպով է առանձնանում Ավագ հիգզաթթին: Այդ օրը հավատացյալ բազմությունն ի մի էր եկել Մայրավաճառում մասնակցելու վերջին ըմթերիքը և Հաղորդության Սուրբ Խորհրդի հաստատումը խորհրդանշող Սուրբ և ամմահ Պատարագին: Օրվա պատարագիչն էր հոգեշնորհ Տ. Արտակ արեղա Տիգրանյանը:

Հիսուս վերջին ըմթերից ըմթացքում վերցրեց հացը, օրհմեց, գոհացավ, տվեց իր աշակերտներին՝ ասելով. «*Առեք, կերեք, սա է իմ մարմինը*»: Ապա վերցրեց գինին, օրհմեց, գոհացավ և դարձյալ տվեց աշակերտներին՝ ավելացնելով. «*Առեք, խմեցեք, սա է իմ արյունը*»: Նաև պատվիրեց, որ այսուհետ, ի հիշատակ իրեն, մրանք ևս մույմը կատարեն: Այսպես հաստատվեց Հաղորդության Սուրբ Խորհուրդը: Իսկ հետագայում այն վերածվեց այսօրվա Ա. Պատարագին՝ խորհրդանշելով նաև Քրիստոսի գոհաբերությունը:

Հըմթացս Սուրբ Պատարագի, մերկա հավատացյալներին Աստվածային սիրո մասին իր պատգամը հղեց Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց Հայրապետը:

Հավարտ Սուրբ Պատարագի, Ամենայն Հայոց Խրիմյան Հայրիկի

գերեզմանի մոտ կատարվեց հոգեհանգստյան արարողություն՝ ի հիշատակ սիրելի Հայրապետի ծննդյան օրվա:

ՈՏՆԱԼՎԱ

Երեկոյան ժամը 16-ին Մայրավանքում, հրմթացս Ռոմալվայի մեծախորհուրդ արարողության, որ հիշատակն է Տիրոջ տված օրհնակի, ներկա հավատավոր հայորդիներին սիրո և խոնարհության իր դասը տվեց Ամենայն Հայոց Հայրապետը:

Հովհաննես Ավետարանիչը գրում է. «*Նա վեր կացավ ընթրիքի սեղանից, մի կողմ դրեց զգեստները և մի սրբիչ վերցնելով՝ մեջքին կապեց: Ապա ջուր վերցնելով՝ սկսեց իր աշակերտներին ոտքերը լվանալ և սրբել սրբիչով*» (ՀՈՎՀ. ԺԳ 4-5):

Հետագայում Ռոմալվայի արարողությունը կարգեց Ս. Եփրեմ Խուրին, իսկ ԺԲ դարում հայերենի թարգմանեց Գրիգոր Վկայասեր Կաթողիկոսը: Մայրավանքի Խորանի վարագույրի բացվելուց հետո, ընթերցվեց աղոթք, որում հիշվեց Քրիստոսի մարդեղության խորհուրդը, փրկագործությունը: Ապա ջուրը խաչածն կաթեցվեց կոնքի մեջ և ընթերցվեցին Սուրբ Գրային հատվածներ: Հովհաննես Պլուզ վարդապետի սիրո մասին գրված աղոթքն ընթերցեց Հայոց Հայրապետը:

Ավետարանի ընթերցումից ու օրվա հատուկ շարականների երգեցողությունից հետո, ընթերցվեց յուրի և ջրի համար գրված աղոթքը: Որից հետո Ավետարանով օրհնվեցին ջուրն ու յուղը:

Այնուհետև տոնականորեն զգեստավորված Նորին Սրբությունը, ծնկի գալով, լվաց իրեն շրջապատող տասներկուսի ոտքերը և օծեց յուղով: Մեր Տերն իր աշակերտների ոտքերը լվաց միայն ջրով: Այսօր յուղով օծումը խորհրդանշում է այն անուշաբույր յուղը, որ մեր Տիրոջ ոտքերին թափեց անբարո կինը:

Ռոմալվայի արարողությունից հետո ներկա հավատացյալներին քաժանվեց օրհնված յուղը՝ տուն տանելու համար:

ԽԱՎԱՐՈՒՄ

Համաձայն Հայոց Եկեղեցու օրացույցի, Ավագ ուրբաթը «հիշատակ է չարչարանաց և խաչելութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի»: Բանի որ եկեղեցական օրենքով հաջորդ օրն սկսվում է երեկոյան ժամերգությունից հետո, հետևաբար ուրբաթ օրվա հիշատակը կատարվում է հինգշաբթի երեկոյան:

Մայր տաճարում հավաքված հավատացյալները, հոգիներում անափ տխրություն անթեղած, եկել էին մասնակցելու Տիրոջ երկրավոր կյանքը խորհրդանշող ամենատխուր արարողությանը, որ ծանոթ է խավարում անվամբ:

Արարողությունն սկսվեց երեկոյան ժամը 19-ին: Խորանի վրա վառվող տասնմեկ մոմերը խորհրդանշում էին Տիրոջ առաքյալներին, սև գույնով ներկվածը՝ Հուդային: Մեջտեղում վառվող ամենամեծ մոմը խորհրդանշում էր Տի-

րոջը՝ Հիսուս Քրիստոսին: Հընթացս արարողության ընթերցվեցին յոթ Ավետարաններ, որոնք բովանդակում էին Հիսուսի Գեթսեմանի պարտեզում աղոթելը, Հուդայի գալը, մատնելը, Հիսուսին ամբոխի ձեռքը հանձնելը, Աննայի ու Կայյափայի մոտ տարվելը, ծեծվելը, աստակվելն ու անարգվելը, Պետրոսի կտրուկ քարանձավում երկու օր և երկու գիշեր անգամ ուրանալն ու գոջալը: Ավետարանի յուրաքանչյուր ընթերցումից հետո մարվում էր յուրաքանչյուր կողմից մեկական մոմ: «Տեր յերկնից» շարականից հետո հանգցվեցին եկեղեցու բոլոր լույսերը, և հնչեց «Փառք ի բարձունս»-ը:

Օրվա խորհուրդը մեկնող խոսք ասաց ներկաներին «Էջմիածին» ասագրի գլխավոր խմբագիր Գևորգյանի Ս. Ասողիկ եպիսկոպոս Արիստակեսյանը:

«Մագեա»-ի երգեցողության ժամանակ կրկին վառվեցին լույսերը, դուրս բերվեց նաև մեջտեղի մոմը:

Հավարտ արարողության երգվեց «Խաչի քո Քրիստոս»-ը և կատարվեց խնկարկություն:

Մոմերը հանգցնելը խորհրդանշում էր աշակերտների թողնելն ու փախչելը, իսկ մեջտեղի մոմը, որ Տիրոջ խորհրդանշան էր, ցույց էր տալիս Նրա մեծակ ու անօգնական վիճակը:

ԱՎԱԳ ՈՒՐԱԹ

Ավագ ուրբաթը հիշատակն է Քրիստոսի խաչից իջեցվելուն: Առավոտյան ժամը 11.30-ին Մայր տաճարում, համաձայն տոմացույցի, կատարվեց Տիրոջ խաչելության կարգը: Ընթերցված Ավետարանները բովանդակում էին Հիսուսի՝ Պիղատոսի մոտ տարվելը, մահվան վճիռը, Գողգոթայի վրա խաչվելը, արեգակի խավարումը, երկրազնդի մթնելը և խաչի վրա Հիսուսի մահը:

Ավագ ուրբաթ օրը Սուրբ Պատարագ չի մատուցվում, քանի որ այդ օրը Քրիստոս ինքը, որպես կենդանի գոհ, պատարագվեց խաչի վրա:

Ավագ ուրբաթ օրվա երեկոյան, հընթացս ժամերգության, տեղի ունեցած արարողությունը խորհրդանշում էր Քրիստոսի թաղումը:

Եկեղեցում, խորհրդանշական ձևով պատրաստված Հիսուսի գերեզմանի առջև, ծնկի եկած երգվեց «Սուրբ Աստված»-ն առանց փառավորյալի, կարդացվեց Ավետարան: «Լույս գվարթ»-ի երգեցողությունից հետո, կատարվեց նախատոնակ: Այնուհետև, հավարտ «Պարգևատուն» շարականի երգեցողության, թափորով կատարվեց խնկարկություն: Մայրավանքի շուրջ-բոլորը պատվելուց հետո, որպես հիշատակ Քրիստոսի թաղման, վերջում երգվեց «Խաչի քո Քրիստոս»-ը:

Արարողությունն ավարտվեց «Պահպանիչ»-ով:

ԱՎԱԳ ԾԱԲԱԹ

Ավագ շաբաթ օրը Մայրավանքում Սուրբ Զատիկի Ծրագալույց էր: Նախ երեկոյան ժամը 17-ին սկսվեցին երեկոյան ժամերգությունն ու Սուրբ Գրային հատվածների ընթերցումները: Ապա մատուցվեց Ծրագալույցի

խթանց Սուրբ և անմահ Պատարգը: Օրվա պատարագիչն ու քարոզխոսն էր Հոգեշնորհ Տ. Հայկազուն ծ. վարդապետ Նաջարյանը:

Զատիկի ճրագալույցի երեկոյան է վերջանում մահ Մեծ Պահքը, որ, ըստ հնավանդ սովորության, լուծվում է ձկով, ձվով և յուղով:

Հավարտ Սուրբ Պատարագի կատարվեց Սուրբ Հարության Եախատոնակը: Այնուհետև ներկա հավատացյալներից յուրաքանչյուրը շտապեց տուն՝ իր ընտանիքի անդամների հետ միասնաբար, համաձայն մախնյաց սովորության, հավաքվելու տոնականորեն պատրաստված սեղանի շուրջը և ըմբռնելու:

ԶԱՏԻԿ

« Եթե Քրիստոս հարություն չի առել,

ապա զուր է մեր քարոզությունը,

զուր է մահ ձեր հավատքը »:

(Ա. ԿՈՐՆԹ. ԺԵ 14)

7 ապրիլի, կիրակի. «Տօն հրաշափառ յարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի», մահ «Տօն անտեսաց Արքուհոյ Կուսի Մարիամո»:

Յճծություն էր ապրում Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին, քանզի Տիրոջ հարությանը մահվան դեմ տարած հաղթանակը եղավ մարդկության պատմության մեծագույն նվաճումը: Քրիստոս իր տնօրինական առաքելության ըմբացքում ուսուցանեց հարության ճշմարտությունը, այլ խոսքով ասած՝ սիրո, զոհողության, նեղության, տառապանքով ու հալածանքով առյեցուն կյանքը քարոզեց, որի փառապսակը եղավ իր հրաշափառ հարությունը:

Հարության մեծախորհուրդ ավետիսը մեկ անգամ ևս վերապրելու ակնկալությամբ էին Մայրավանքում մատուցվող Ա. Պատարագին իրենց մասնակցությունը քերել հավատավոր հայորդիները: Օրվա պատարագիչն ու քարոզխոսն էր Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց Հայրապետը:

Սուրբ Հարության Պատարագով հավատացյալների հոծ բազմությունը մեկ անգամ էլ, հարության երջանկաբեր զգացողությամբ համախառնված, ճշմարտապես ընկալեց, թե Քրիստոսի հրաշաբեր Հարության ավետմամբ է փոխանցվում մահ բոլոր մահացածների հարության հույսը, քանզի օրվա խորհուրդն ու իմաստը բացահայտող շարականի բառերով ասած՝ *« Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց, մահուամբ զմահ կոխեաց և յարութեամբն իրով մեզ զկեանս պարզեցեաց »:*

Ուրեմն՝ Քրիստոս հարյալ ի մեռելոց, օրհնյալ է հարությունն Քրիստոսի...